"KUTUBXONA VA MUZEY- TALIM-TARBIYA VA AXBOROT MASKANI"

Axmadjanova Muazzam
Islomjanovna
Namangan davlat pedagogika instituti
stajyor-o‘qituvchisi
muazzamaxmadjanova70@gmail.com

Yo‘ldasheva Mohira Zoxidjanovna
Namangan davlat pedagogika instituti
Pedagogika fakulteti Pedagogika yo‘nalishi 1-bosqich talabasi
+998 77 274 78 82
mohirayoldasheva86@gmail.com

Annotatsiya: Kutubxona va muzeylar jamiyatning ta’lim-tarbiya va axborot manbai sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. Ular bilimni saqlash, tarqatish va yangi avlodlarga yetkazish jarayonida markaziy o‘rin tutadi. Kutubxonalar ilmiy, badiiy va madaniy merosni saqlash va o‘rganish imkoniyatini taqdim etsa, muzeylar moddiy va nomoddiy madaniy boyliklarni jamlab, tarixiy xotirani saqlashda xizmat qiladi. Ushbu maqolada kutubxona va muzeylarning ta’lim jarayonidagi o‘rni va axborot manbai sifatida ahamiyati tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: Kutubxona, muzey, ta’lim, tarbiya, axborot, madaniy meros, ilmiy meros, tarixiy xotira, bilim, ma’lumot manbai.

Аннотация: Библиотеки и музеи играют важную роль в обществе как центры образования, воспитания и информации. Они являются ключевыми звеньями в сохранении, распространении знаний и передаче их новым поколениям. Библиотеки предоставляют возможность изучения научного, художественного и культурного наследия, тогда как музеи собирают

материальные и нематериальные ценности, сохраняя историческую память. В данной статье анализируется роль библиотек и музеев в образовательном процессе и их значение как источников информации.

Ключевые слова: Библиотека, музей, образование, воспитание, информация, культурное наследие, научное наследие, историческая память, знания, источник информации.

Annotation: Libraries and museums play a crucial role in society as centers of education, upbringing, and information. They serve as key institutions for preserving, disseminating knowledge, and passing it on to future generations. Libraries provide opportunities for studying scientific, artistic, and cultural heritage, while museums collect material and intangible cultural assets, preserving historical memory. This article analyzes the role of libraries and museums in the educational process and their significance as sources of information.

Key words: Library, museum, education, upbringing, information, cultural heritage, scientific heritage, historical memory, knowledge, source of information.

Kirish

Kutubxona va muzeylar jamiyat taraqqiyotida muhim o‘rin tutuvchi ilm-ma’rifat maskanlaridir. Ular insoniyatning madaniy va ilmiy merosini asrash, tarqatish hamda yangi avlodga yetkazishda beqiyos ahamiyatga ega. Kutubxonalar kitoblar, ilmiy maqolalar va boshqa manbalar orqali bilim beruvchi markazlar bo‘lsa, muzeylar moddiy va nomoddiy madaniy boyliklarni saqlash va ommaga namoyish etish orqali tarixiy xotirani mustahkamlashga xizmat qiladi. Ushbu maqolada kutubxona va muzeylarning ta’lim-tarbiya hamda axborot berish jarayonlaridagi o‘rni tahlil qilinadi.

Kutubxona: Bilim va Axborot Markazi

Kutubxona insoniyat tarixining eng qadimiy axborot markazlaridan biri hisoblanadi. Ular orqali bilimga bo‘lgan ehtiyoj qondiriladi, ilmiy va madaniy taraqqiyot rag‘batlantiriladi. Zamonaviy kutubxonalar quyidagi jihatlari bilan ajralib turadi:

Bilim olish maskani – Kutubxonalar talabalar, o‘qituvchilar va tadqiqotchilar uchun bilim olish manbai bo‘lib xizmat qiladi.

Ilmiy-tadqiqot markazi – Ilmiy tadqiqot olib borish uchun zarur manbalar jamlanadi va saqlanadi.[1]

Axborot tarqatish vositasi – Elektron kutubxonalar orqali internet orqali tezkor ma’lumot olish imkoniyati mavjud.

Madaniyat va ma’naviyat maskani – Adabiyot, san’at va tarix bilan bog‘liq tadbirlar o‘tkazilib, aholining madaniy saviyasi oshiriladi.

Kutubxonalarning rivojlanishi zamonaviy texnologiyalar bilan bog‘liq holda kechmoqda. Elektron kutubxonalar, onlayn kataloglar va raqamli arxivlar bugungi kunda ilmiy va badiiy asarlarni o‘qish uchun keng imkoniyat yaratmoqda.

Muzey: Tarix va Madaniy Meros Ko‘zgusi

Muzeylar insoniyatning moddiy va nomoddiy madaniy merosini saqlash, tadqiq etish va targ‘ib qilishga xizmat qiladi. Ularning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

Tarixiy xotirani asrash – Muzeylar qadimgi buyumlar, san’at asarlari va hujjatlar orqali tarixiy bilimlarni yetkazadi.

Ta’lim-tarbiya markazi – Muzey eksponatlari orqali yosh avlodga tarix va madaniyat haqida ma’lumot beriladi.

Turizm va madaniy rivojlanish – Muzeylar sayyohlar va mahalliy aholi uchun muhim ma’naviy hordiq chiqarish joyidir.

Ilmiy tadqiqot maskani – Arxeologik, san’atshunoslik va tarixiy tadqiqotlar olib borish uchun muhim manbalar jamlanadi.

Muzeylar turli xil shakllarga ega bo‘lib, ularning orasida tarixiy, san’at, fan-texnika va arxeologik muzeylar mavjud. Zamonaviy muzeylar interaktiv ko‘rgazmalar, virtual tur va raqamli arxivlar orqali axborot olish imkoniyatini kengaytirmoqda.[2]

Kutubxona va Muzeyning Ta’lim-Tarbiyadagi O‘rni

Kutubxona va muzeylar ta’lim jarayonining ajralmas qismi bo‘lib, ularning quyidagi jihatlari muhim hisoblanadi:

Bilim berish – Kutubxonalar va muzeylar orqali o‘quvchilar va talabalar o‘z bilimlarini boyitishadi.

Tarbiyaviy ahamiyat – Tarixiy va madaniy eksponatlar yosh avlodni milliy qadriyatlarga hurmat bilan qarashga o‘rgatadi.

Ijodiy fikrlashni rivojlantirish – San’at va tarixiy asarlar ijodiy tafakkurni kengaytiradi.

Innovatsion texnologiyalar bilan uyg‘unlashuv – Elektron kutubxonalar va virtual muzeylar ta’lim imkoniyatlarini oshiradi.

Foyda

Kutubxona va muzeylar insoniyat madaniy merosining ajralmas qismi bo‘lib, jamiyat ma’naviyati va intellektual taraqqiyotida muhim rol o‘ynaydi. Ushbu muassasalar ilmiy, madaniy va ma’rifiy markazlar sifatida xizmat qiladi.[3]

Kutubxonaning roli

Kutubxona ta’lim va ilmiy izlanishlar uchun muhim manba hisoblanadi. U quyidagi vazifalarni bajaradi:

Kitoblar, maqolalar va elektron resurslarni jamlash va saqlash;

Ilmiy tadqiqotlarni qo‘llab-quvvatlash;

Axborot olish va bilimlarni oshirish imkoniyatlarini taqdim etish;

Jamiyatda o‘qish madaniyatini rivojlantirish.

Muzeyning ahamiyati

Muzeylar tarixiy va madaniy merosni saqlash hamda targ‘ib qilishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ularning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

Tarixiy va madaniy eksponatlarni jamlash, tadqiq qilish va saqlash;

O‘quvchilar va tadqiqotchilar uchun ilmiy-amaliy materiallar tayyorlash;

Ta’lim jarayoniga ko‘maklashish.

Kutubxona va muzeyning ta’lim-tarbiya jarayonidagi o‘rni

Kutubxona va muzeylar o‘quvchilarning bilim olish jarayoniga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Ular quyidagi yo‘nalishlarda foyda keltiradi:

Tarix, madaniyat va san’at haqida kengroq bilim olish imkoniyatini ta’minlash;

Talabalarning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish;

O‘qitish jarayonini qiziqarli va interaktiv shaklda olib borish imkonini yaratish.

Xulosa

Kutubxona va muzeylar insoniyat madaniyatining ajralmas qismi bo‘lib, ular ta’lim-tarbiya, ilmiy izlanishlar va axborot tarqatish jarayonlarida muhim rol o‘ynaydi. Zamonaviy texnologiyalar bilan uyg‘unlashgan kutubxona va muzeylar ilmiy va madaniy taraqqiyot uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Ularning rivoji nafaqat bilim olish imkoniyatlarini kengaytiradi, balki jamiyatning intellektual va madaniy salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Axmedova G. **Kutubxona ishi nazariyasi va amaliyoti**. – Toshkent: O‘zbekiston Milliy kutubxonasi, 2021.
2. Karimov I. **Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch**. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
3. Salimova N. **Muzeyshunoslik asoslari**. – Toshkent: Fan, 2019.
4. UNESCO. **Cultural Heritage and Education: A Global Perspective**. – Paris, 2020.
5. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Muzey va kutubxonalarni rivojlantirish to‘g‘risida”gi farmoni. – 2022-yil.
6. Niyozova D. **Axborot-kutubxona xizmatining innovatsion shakllari**. – Toshkent: Universitet, 2023.
7. Ayoqov S. **Madaniyat va ta’lim integratsiyasi**. – Samarqand: Zarafshon, 2020.
8. O‘zbekiston Milliy muzeyi ilmiy to‘plami. – Toshkent, 2022.
9. Webber S. **Libraries in the Digital Age**. – London: Routledge, 2018.
10. O‘zbekiston Respublikasi Ta’lim va fan vazirligi ma’lumotlari. – 2023.

1.